

D ů v o d y:

Dle § 528 odstavec prvý c. ř. s. v doslovu cís. nař. ze dne 1. června 1914, čís. 118 ř. z. (čl. VI. bod 34) jest rekurs proti rozhodnutí druhé stolice v otázce útrat nepřipustným. Dle § 78 ex. ř. platí ustanovení to i v řízení exekučním. V tomto případě jedná se o náklady (útraty) vzešlé provedením vnučené správy domu, povolené dle § 382 a 383 ex. ř. jako prozatímní opatření k zajištění žalobcova nároku, tedy o útraty exekuční, neboť útratami exekučními dle § 74 ex. ř. jest rozuměti veškeré útraty povolení a provedení exekučního prostředku. K útratám těm náleží také odměna a jiné nároky vnučeného správce, což vysvítá také z toho, že tyto, majíce povahu poplatků, dle § 104 jedn. ř. soudem se vybírají.

Čís. 658.

Právní zájem, požadovaný při určovací žalobě (§ 228 c. ř. s.), jest opodstatněn hrozícím jinak promlčením nároku, o jehož splnění nelze dosud žalovati.

(Rozh. ze dne 14. září 1920, R I 571/20.)

Žalující majitel polního a lesního hospodářství, jehož pozemky rozkládaly se po obou březích Labe, uzavřel se žalovanou pojišťovnou smlouvu, jíž se pojistil proti následkům zákonného povinného ručení. Pojišťovací podmínky stanovily mimo jiné: Udá-li se škoda, z níž vzniká nějaký nárok na náhradu, dlužno nejdéle do 8 dnů po té, kdy nehoda se stala, anebo kdy byl proti pojištěnci náhradní nárok opovězen, učiniti oznámení pojišťovně (§ 12). Dle § 19 zanikají všechny nároky pojištěncovy se smlouvy pojišťovací, které během 6 měsíců potom, když ústavem byly odmítnuty, nebyly zažalovány a řádným nepřetržitým postupem vymáhány u příslušného soudu. Dne 1. července 1919 byli převáženi dělníci žalobcovi na jeho loďce přes Labe, loďka se převrhla a dvě dělnice utonuly. Žalobce oznámil nehodu ihned pojišťovně, jež mu dopisem ze dne 14. července 1919 sdělila, že nemůže případ vzítí v úvahu, že jej odmítá, jelikož žalobce v pojišťovacím návrhu neučinil zmínky o používání člunu. Se strany pozůstalých po utonulých dělnících nebyly ještě vzneseny proti žalobci žádné nároky. Žalobce podal ve lhůtě § 19 poj. podm. žalobu na pojišťovnu, jíž domáhal se určení, že pojištění vztahuje se i na případ shora vylíčený. Procesní soud první stolice žalobu zamítl. D ů v o d y: Podmínkou určovací žaloby dle § 228 c. ř. s. jest, aby žalobce dokázal právní zájem, by ten který právní poměr byl co nejdříve soudem určen. Žalobce domáhá se určení, že jest po právu žalobcovo pojištění proti následkům zákonného povinného ručení jeho za utonutí dělnic. To činí neprávem: Žalobci chybí zájem na bezodkladném určení sporného poměru, neboť jest nesporno, že dědicové pokud se týče příbuzní utonulých dělnic jemu nijakého nároku náhradního dosud ani neopověděli a tudíž není ani jisto, zda na něm nějakou náhradu budou vymáhati, a jakého obsahu nárok ten

bude; není jisto, zda bude uznán zodpovědným za utonutí dělnic. Jest sice pravda, že zanikají dle § 19 pojišťovacích podmínek nároky proti pojišťovně, které během 6 měsíců po odmítnutí ústavem nebyly žalovány, a že pojišťovna dopisy ze dne 14. července a 16. prosince 1919 nároky žalobcovy zamítla, avšak závěry, které z § 19. poj. podm. vyvozuje žalobce, nejsou odůvodněny. Dle § 12 poj. pod. musí pojištěnec, udá-li se škoda, z níž vzniká nárok náhradní, do 8 dnů škodu tu oznámíti pojišťovacímu ústavu, počítaje ode dne, kdy nehoda se stala, anebo kdy nárok náhradní mu byl opovězen. Žalobce sice oznámil, jak nesporno, pojišťovně utopení dělnic do 8 dnů a pojišťovna jeho nárok ihned zamítla, avšak žalobce k tomuto oznámení ihned povinným nebyl, jelikož právě není jisto, zda nějaký postižní nárok proti němu bude vznesen. Nevznikl tedy dosud žalobní nárok proti němu, tím méně vznikl žalobní nárok proti pojišťovně. Tam, kde žalobní nárok nevznikl, nezačala ani běžeti lhůta promlčecí neb preklusivní k jeho uplatňování. Platí tedy pro žalobce pouze druhá alternativa § 12, t. j. povinnost ohlásiti pojišťovně do 8 dnů nárok náhradní ode dne, kdy proti němu bude opovězen, kterýžto názor i žalovaná pojišťovna v odpovědi hájí. Poněvadž pak nárok takový proti němu nebyl ani vznesen, ani mu nebyl opovězen, není zde dosud podnětu ku podání žaloby na pojišťovnu. Oekonomie procesní pak nedovoluje, aby soudu byly předkládány rozepře ku řešení pouze akademickému, k nimž žádný podnět dán nebyl (§ 228 c. ř. s.). O d v o l a c í s o u d zrušil rozsudek soudu prvé stolice a uložil mu, by, vyčkaje právomoci, ve věci dále jednal, a o ní znovu rozhodl. D ů v o d y: Soud odvolací nesdílí názoru prvního soudu. Že žalobce měl a má vůbec právní zájem na tom, aby bylo soudem vysloveno, že nehoda, o kterou jde, zahrnuta jest v jeho pojištění, vychází na jevo již z toho, že nehoda se stala a nahrazení škody tudíž s největší pravděpodobností lze očekávati; sporno mohlo by býti pouze, zda-li zájem žalobcův toho vyžaduje, aby právní poměr určen byl co nejdříve. Žalobce, vyhovuje podmínkám pojišťovacím (§ 12), oznámil nehodu neprodleně žalované, tato však dopisem ze dne 14. července 1919 odmítla prostě, odvolávajíc se na šetření svého úředníka, s případem se zabýváti. Nezbývalo proto žalobci, chtěl-li se ochrániti před nepříznivými následky, z § 19 poj. podm. pro něho vyplývajícími, než aby domáhal se, a sice ještě před uplynutím naznačené lhůty promlčecí, zásadního zjištění soudem, zda ručí žalovaná za eventuelní škodu z nehody či nikoliv. Uplatňovati určité nároky náhradní žalobce dosud nemůže, protože mu nejsou známy, proto ale nemůže mu býti zabráněno, chce-li zjednati si volnost, uplatňovati je proti žalované, budou-li proti němu vzneseny. Kdyby nešlo tudíž o nic jiného, než-li, aby žalobce čelil námitce promlčení se strany žalované při eventuelních sporech budoucích, jest tím zájem jeho na neprodleném určení právního poměru, o nějž jde, dostatečně odůvodněn. Jsou-li zde náležitosti, aby nárok žalobní mohl uplatňován býti žalobou určovací ve smyslu § 228 c. ř. s., pak ovšem jest nutno, má-li spor býti vyřízen, rozhodnouti, zda-li a pokud nárok ten věcně jest oprávněn, se zřetelem k tomu, že v pojistce o převážení osob u žalobce zaměstnaných přes Labe zvlášť zmínka se nečiní. Rozhodnutí to však vyžaduje, aby bylo dopodrobna zjištěno, co bylo mezi stranami ujednáno při uzavření pojištění. Procesní soud stolice prvé s okolnostmi těmi se nezabýval, nemaje k tomu příčiny při svém nazírání na věc; řízení jím provedené zůstalo

tudíž neúplným a nastala nutnost doplniti je ve smyslu § 496 čís. 2 a 3 c. ř. s.

Nejvyšší soud nevyhověl rekursu.

Důvody:

Žalovaná strana ve stížnosti vychází z názoru, že se žalobci právního zájmu na bezodkladném zjištění sporného právního poměru nedostává proto, že je neurčito, zda-li vůbec budou proti němu z pojistné události, od něho tvrzené, vzneseny nějaké nároky na náhradu škody; poněvadž jde o eventuelní budoucí povinnost jeho k náhradě škody, mohl by prý rozsudek zníti pouze podmíněčně, což by odporovalo předpisu § 228 c. ř. s. Kromě toho nedostává se žalobci zájmu hmotného, jenž je prý nezbytným předpokladem žalob určovacích. Tyto právní vývody nasvědčují tomu, že žalovaná strana nepojímá správně právní povahu žalob určovacích. Na rozdíl od žaloby na plnění směřuje určovací žaloba k tomu, aby žalobce, ve svém právu dotčený, došel výrokem soudním ochrany jeho bez ohledu na eventuelní konkrétní nároky, z něho plynoucí; jde tu tedy o docílení nálezu čistě teoretického, zda určitý právní poměr trvá, čili nic. O podmínce takového žalobního nároku v § 228 c. ř. s. stanovené, že totiž žalobce musí míti právní zájem na tom, aby dotyčný sporný poměr právní byl co nejdříve zjištěn, lze dle povahy věci mluvití zpravidla jen do té doby, dokud žalobce nemá možnosti, domáhati se exekuce schopného nároku konkrétního, který mu dle obsahu určitého právního poměru podle jeho názoru proti žalované straně, tento právní poměr porušivší, přísluší (§ 409 c. ř. s.). Může-li tedy býti žalováno na splnění, odpadá z pravidla právní zájem na bezodkladném zjištění právního poměru, ačkoliv není vyloučena situace, v níž vedle žaloby na plnění právní zájem na samostatném zjištění trvá dále. Z této úvahy vyplývá, že okolností, že eventuální budoucí povinnost k náhradě škody není určita, právní zájem žalobcův na bezodkladném zjištění nejen není vyloučen, nýbrž přímo podmíněn, pakliže ovšem ještě jiné okolnosti skutkové jej ospravedlňují. Po této stránce odvolací soud vším právem poukázal k § 12 a 19 všeobecných podmínek pojišťovacích a dovodil z nich, že žalobci, nechtěl-li svého nároku z pojišťovací smlouvy pozbýti, a chtěl-li si zajistiti splnění smlouvy strancem žalovanou pro případ, kdyby byl nucen nahraditi škodu z pojistné události ze dne 1. července 1919 vzniklou, nezbyvalo nic jiného, než žalobou určovací domáhati se co nejdříve zjištění, zda-li pojištění jeho proti následkům povinného zákonného ručení ze smlouvy pojišťovací se žalovanou dne 27. dubna 1918 uzavřené zřetelem k pojistné události ze dne 1. července 1919 jím tvrzené trvá po právu. Právní zájem žalobcův na tom, aby co nejdříve byl zjištěn tento právní poměr, vyplývá z počínání si žalované strany samé před zahájením sporu; neboť oznámivši žalobci opětně, že na zamítavém svém stanovisku oproti jeho nároku trvá, výslovně ho v dopise ze dne 16. prosince 1919 upozornila na následky, které dle § 19 pojišťovacích podmínek by nastaly, kdyby do 6 měsíců po odmítnutí jeho nároku nebyla podána žaloba. Že se k žalobě určovací, o níž tuto jde, nijakého hmotného zájmu nevyhledává, vysvítá jasně z ustanovení § 228 c. ř. s., ač ovšem nelze pochybovati o tom, že ten, kdo má majetkový zájem na brzkém zjištění nějakého právního poměru, má také »právní« zájem na něm.